

Ekonomiutskottet

Klimatårsberättelse 2019

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Klimatårsberättelse 2019 (B 17/2019 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Riikka Siljander, miljöministeriet
- trafikråd Saara Jääskeläinen, kommunikationsministeriet
- industriråd Petteri Kuuva, arbets- och näringsministeriet
- specialforskare Kimmo Ollikka, Statens ekonomiska forskningscentral
- Senior Scientist Hanne Siikavirta, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- verkställande direktör Jouni Keronen, Climate Leadership Coalition
- ledande expert Matti Kahra, Finlands näringsliv rf
- expert Tuuli Hietaniemi, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- miljöskyddschef Jouni Nissinen, Finlands naturskyddsförbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Berättelsens bakgrund och utgångspunkter

Klimatårsberättelsen utarbetas av statsrådet en gång per år i enlighet med klimatlagen, och den lämnas nu till riksdagen för första gången. Berättelsen är ett led i planeringssystemet för den nationella klimatpolitiken, och den följer genomförandet av den klimatpolitiska planen på medellång sikt (Kaisu). Men berättelsen ger ingen helhetsbild av klimatåtgärdernas framskridande, eftersom den endast granskar åtgärder som gäller hur målen för utsläppsminskning nås inom den så kallade ansvarsfördelningssektorn, som faller utanför utsläppshandeln.

De åtgärder med anknytning till ansvarsfördelningssektorn som analyseras i den aktuella berättelsen hör endast till en liten del direkt till ekonomiutskottets ansvarsområde. Men klimatpoliti-

Utlåtande EkUU 2/2019 rd

ken är till väsentliga delar kopplad till ekonomiutskottets uppgifter. Ekonomiutskottet har tidigare bedömt ett större energi- och klimatpolitiskt paket både i sitt betänkande om energi- och klimatstrategin (EkUB 8/2017 rd — SRR 7/2016 rd) och i sitt utlåtande om en klimatpolitisk plan på medellång sikt (EkUU 49/2017 rd — SRR 7/2017 rd) som gällde den icke-handlande sektorn.

Ekonomiutskottet vill betona att energi- och klimatpolitiken utgör en helhet. Vid uppföljningen av de klimatpolitiska framstegen är det viktigast att få en helhetsbild av hur olika sektorsers mål uppfylls nationellt och internationellt. Ekonomiutskottet analyserar den aktuella berättelsen och utvecklingsbehoven särskilt med avseende på klimatpolitiken i vid bemärkelse och med avseende på en hållbar ekonomi.

Framsteg i klimatinsatser

Klimatårsberättelsens syfte är att ge en bild av hur utsläppen utvecklas, hur minskningsmålen uppfylls och om eventuella ytterligare insatser som behövs inom den så kallade ansvarsfördelningssektorn, som faller utanför utsläppshandeln. Till ansvarsfördelningssektorn hör bland annat utsläppen från trafik, jordbruk, individuell uppvärmning av byggnader och avfallshantering. Vartannat år lämnas en rapport om de politiska insatser som är i bruk. En gång per valperiod inkluderas uppgifter om anpassning till klimatförändringen i berättelsen. Den aktuella berättelsen innehåller samtliga delområden. Däremot beaktar berättelsen inte energiproduktion och industri inom den handlande sektorn och inte heller markanvändningssektorn (markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk). Berättelsen ger därför inte heller svar på frågor om måluppfyllelse i fråga om koldioxidneutralitet eller om klimatpolitiken sammantaget räcker till i förhållande till målet om 1,5 grader.

Årsberättelsens centrala slutsats är att med nuvarande insatser kan 2020 års utsläppsmål sannolikt nås inom ansvarsfördelningssektorn. De nuvarande insatserna enligt referensscenariot räcker inte för att nå 2030 års mål, men enligt berättelsen kan målet nås genom planerade extra insatser i överensstämmelse med Kaisu. Enskilda sektorer avancerar i otakt. Berättelsen redogör för åtgärder enligt Kaisu, men det är oklart om de är tillräckliga och i vissa fall också hur de konkret ska genomföras.

Ekonomiutskottet noterar att utsläppskvoten överskreds åren 2016 och 2018, och särskilt trafikutsläppen har ökat något under de åren. Trafiksektorns utsläppsminskningar intar en central position i fråga om måluppfyllelsen för ansvarsfördelningssektorn. Måluppfyllelsen påverkas i hög grad av trafikarbetet, fordonens energiprestanda och använda drivmedel.

Relevant i fråga om drivmedel är utvecklingen av biodrivmedel och deras legala status. Det har klimatkonsekvenser, men också betydande innovations- och industripolitiska konsekvenser. I fråga om elektrifiering antas det att målet i den klimatpolitiska planen på medellång sikt om att Finland 2030 ska ha 250 000 elbilar kräver betydande extra insatser så att man beaktar den hållbara utvecklingens dimension bland annat i fråga om utvecklingen av batteriteknik och biodrivmedel. Anmärkningsvärt är att andelen renodlade elbilar av alla elbilar har minskat år för år. Samtidigt har genomsnittsåldern för personbilar fortsatt ökat, och mängden begagnade bilar som importeras till Finland har ökat. Samtidigt är dessa bilar ofta större och har större utsläpp än de som säljs som nya i Finland. I fråga om elektrifiering av trafiken hänvisar ekonomiutskottet också till

Utlåtande EkUU 2/2019 rd

sitt tidigare betänkande om energi- och klimatredogörelsen och i synnerhet till riksdagens relaterade uttalande om elektrifiering (EkUB 8/2017 rd — SRR 7/2016 rd). Ekonomiutskottet noterar också att berättelsen inte analyserar betydelsen av trafikbeskattning eller skatteutgifter som ett led i att nå målen för utsläppsminskning.

Hållbar ekonomi och innovationer

För att klimatmålen ska nås måste existerande och nya tekniska lösningar utnyttjas fullt ut. Dessutom krävs välfungerande regelverk som möjliggör och gynnar ändringar. Att utsläppskvoterna har överskridits de senaste åren tyder på att styrmedlen tills vidare inte har varit helt lyckade: frikopplingen mellan ekonomisk tillväxt och utsläpp har inte genomförts i tillräcklig utsträckning.

Med avseende på klimatpolitiken och en hållbar ekonomi vore det befogat att analysera ärendet mer allmänt i termer av exempelvis de möjligheter som cirkulär ekonomi kan erbjuda. Berättelsen bör beakta att klimatförändringen utvecklas snabbt, och det gör också de metoder som behövs för att bekämpa den. Vidare bör den beakta kostnadseffektivitet och begränsningarna hos olika metoder med avseende på naturens mångfald och materialens hållbarhet och tillgänglighet. Exempel syntetiska returbränslen är ett tänkbart sätt att främja koldioxidneutralitet. Insatserna bör bedömas också med avseende på deras tillväxt- och exportpotential.

Måluppfyllelsen kräver utöver reglering också satsning på utveckling och investeringar i lösningar och infrastruktur som krävs för koldioxidneutralitet. Demonstration av tekniska lösningar och pilotprojekt bör främjas för att de kommersiella lösningarna ska vara tillgängliga i tid.

Berättelsens karaktär och utvecklingsbehov

Klimatårsberättelsen ger i och för sig en tydligt formulerad bild av hur målen för den klimatpolitiska planen på medellång sikt genomförs. Den analyserar åskådligt genomförandet av de på EU-åtaganden baserade målen för minskning av utsläpp av växthusgaser inom ansvarsfördelningssektorn på grundval av nuvarande beslut och politiska insatser. Men ekonomiutskottet anser att det är en uppenbar brist att berättelsen inte ger en helhetsbild av utsläppen i Finland och att den inte innehåller en övergripande analys av de frågor som kan uppstå i samband med klimatutmaningen. Trots att berättelsen endast gäller den icke-handlande sektorn, utgör klimatpolitiken och uppnåendet av koldioxidneutralitet en helhet som det är svårt att greppa på grundval av en analys som görs sektorsvis. Det är paradoxalt såtillvida att berättelsen i övrigt visar på en ansats att utarbeta en tydlig och lättillgänglig rapport.

I sin nuvarande form beskriver klimatårsberättelsen tvärsektoriella åtgärder som inriktas på flera olika sektorer. Men den analyserar ändå inte styrmedlens och de politiska insatsernas effekter och tar inte ställning till om dessa är konsekventa eller optimala. Även om berättelsen konstaterar att det behövs nya insatser inom alla ansvarsfördelningssektorer, innehåller den ingen heltäckande bedömning om kommande konkreta styrmedel, hur de ska räckas till och vilka utmaningar de är förenade med. En systematisk konsekvensbedömning och en bredare och mer strategisk analys med ett framtidsperspektiv skulle ge berättelsen ökad tyngd.

Utlåtande EkUU 2/2019 rd

Centralt i rapporteringen om klimatmål och i den framtida utvecklingen av den aktuella berättelsen vore att överlag definiera berättelsens syfte och mål. Om målet framför allt är att producera klimatdata som ska användas av medborgarna, vore det bra att omvärdera både bildandet av en helhetsbild av klimatpolitiken och information, interaktivitet och webbaserad informationsförmedling med koppling till temat. Om syftet med berättelsen snarare är att producera analytisk information med smalare täckning, bör den mekanistiska rapporteringen ersättas med en mer systematisk analys av konsekvenserna av genomförda och framtida åtgärder.

Ekonomiutskottet anser att klimatårsberättelsen är ett viktigt instrument för klimat- och energipolitisk rapportering och debatt. Samtidigt ser utskottet det som viktigt att utveckla berättelsen så att den bättre än nu beaktar klimatpolitiken i hela dess omfattning och dess konsekvenser för samhällsekonomin, sysselsättningen och välfärden. Trots att berättelsen är ett lagbaserat instrument, får rapporteringen inte vara ett självändamål, utan det är angeläget att informationen är användbar och begriplig och att den kommer till användning.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 11.10.2019

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Arto Pirttilahti cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Sakari Puisto saf
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.